

ΕΛΕΝΑ ΦΕΡΡΑΝΤΕ
ΤΟ ΝΕΟ ΟΝΟΜΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Η ΤΕΤΡΑΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΝΑΠΟΛΗΣ | ΒΙΒΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΔΗΜΗΤΡΑ ΔΟΤΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Η οικογένεια Τσερούλλο (η οικογένεια του τσαγκάρη):

Φερνάντο Τσερούλλο, τσαγκάρης, πατέρας της Λίλας. Δεν άφησε την κόρη του να συνεχίσει το σχολείο μετά το δημοτικό.

Νούντσια Τσερούλλο, μητέρα της Λίλας. Αν και βρίσκεται κοντά στην κόρη της, δεν έχει αρκετή επιρροή για να τη στηρίξει απέναντι στον πατέρα της.

Ραφαέλλα Τσερούλλο, γνωστή ως Λίνα ή Λίλα. Γεννήθηκε τον Αύγουστο του 1944. Είναι εξήντα έξι ετών όταν εξαφανίζεται από τη Νάπολη χωρίς να αφήσει πίσω της ίχνη. Εξαιρετική μαθήτρια, στα δέκα της γράφει ένα διήγημα με τίτλο *Η γαλάζια νεράιδα*. Εγκαταλείπει το σχολείο μετά το δημοτικό και μαθαίνει το επάγγελμα του τσαγκάρη.

Ρίνο Τσερούλλο, μεγάλος αδερφός της Λίλας, τσαγκάρης κι αυτός. Μαζί με τον πατέρα του Φερνάντο και χάρη στη Λίλα και στα χρήματα του Στέφανο Καρράτσι, στήνει την υποδηματοποιία Τσερούλλο. Αρραβωνιάζεται την αδερφή του Στέφανο, Πινούτσα Καρράτσι. Το πρώτο παιδί της Λίλας θα πάρει το όνομά του.
Άλλα παιδιά.

Η οικογένεια Γκρέκο (η οικογένεια του θυρωρού):

Έλενα Γκρέκο, η επονομαζόμενη *Λενούτσα* ή *Λενού*. Γεννημένη τον Αύγουστο του 1944, είναι η συγγραφέας αυτής της μακροσκελούς

ιστορίας που διαβάζουμε. Η Έλενα αρχίζει να τη γράφει τη στιγμή που μαθαίνει ότι η παιδική της φίλη, Λίνα Τσερούλλο –την οποία μόνο εκείνη αποκαλεί Λίλα– έχει εξαφανιστεί. Μετά το δημοτικό, η Έλενα συνεχίζει τις σπουδές της με ολοένα και μεγαλύτερη επιτυχία. Κοριτσάκι ακόμα ερωτεύεται τον Νίνο Σαρρατόρε, έναν έρωτα που τον κρατά κρυφό μέσα της.

Πέππε, Τζάννι και Ελίζα, τα μικρότερα αδέρφια της Έλενας.

Ο πατέρας, θυρωρός στο δημαρχείο.

Η μητέρα, νοικοκυρά. Το κουτσό της βήμα κατατρώχει την Έλενα.

Η οικογένεια Καρράτσι (η οικογένεια του don Ακίλλε):

Don Ακίλλε Καρράτσι, ο δράκος των παραμυθιών, μαυραγορίτης, τοκογλύφος. Δολοφονήθηκε.

Μαρία Καρράτσι, σύζυγος του don Ακίλλε, μητέρα του Στέφανο, της Πινούτσα και του Αλφόνσο. Εργάζεται στο παντοπωλείο της οικογένειας.

Στέφανο Καρράτσι, γιος του μακαρίτη don Ακίλλε, σύζυγος της Λίλας. Διαχειρίζεται την περιουσία που του άφησε ο πατέρας του και είναι ιδιοκτήτης, μαζί με την αδερφή του Πινούτσα, τον Αλφόνσο και τη μητέρα του Μαρία, ενός προσοδοφόρου παντοπωλείου.

Πινούτσα, κόρη του don Ακίλλε. Εργάζεται στο παντοπωλείο. Αρραβωνιάζεται τον αδερφό της Λίλας, τον Ρίνο.

Αλφόνσο, γιος του don Ακίλλε. Συμμαθητής της Έλενας. Έχει δεσμό με τη Μαρίζα Σαρρατόρε.

Η οικογένεια Πελούζο (η οικογένεια του μαραγκού):

Αλφρέντο Πελούζο, μαραγκός. Κομμουνιστής. Κατηγορήθηκε ότι σκότωσε τον don Ακίλλε, καταδικάστηκε και εκτίει ποινή φυλάκισης.

Τζουζεππίνα Πελούζο, σύζυγος του Αλφρέντο. Εργάτρια στο καπνεργοστάσιο, έχει αφιερώσει τη ζωή της στα παιδιά της και στον έγκλειστο σύζυγό της.

Πασκουάλε Πελούζο, πρωτότοκος γιος του Αλφρέντο και της Τζου-

ζεππίνα, οικοδόμος, στρατευμένος κομμουνιστής. Ήταν ο πρώτος που αντιλήφθηκε την ομορφιά της Λίλας και της εξομολογήθηκε τον έρωτά του. Απεχθάνεται τους Σολάρα. Έχει δεσμό με την Άντα Καππούτσο.

Καρμέλα Πελούζο, ζητάει να την αποκαλούν και Κάρμεν. Αδερφή του Πασκουάλε, πωλήτρια σε υφασματάδικο και στη συνέχεια, έπειτα από παρέμβαση της Λίλας, υπάλληλος στο καινούριο παντοπωλείο του Στέφανο. Έχει δεσμό με τον Έντσο Σκάννο.

Άλλα παιδιά.

Η οικογένεια Καππούτσο (η οικογένεια της τρελής χήρας):

Μελίνα, συγγενής της Νούντσια Τσερούλλο, χήρα. Καθαρίζει τις σκάλες στις πολυκατοικίες της παλιάς γειτονιάς. Υπήρξε ερωμένη του Ντονάτο Σαρρατόρε, πατέρα του Νίνο. Οι Σαρρατόρε μετακόμισαν από τη γειτονιά εξαιτίας αυτής της σχέσης και έκτοτε η Μελίνα σχεδόν έχασε τα λογικά της.

Ο σύζυγος της Μελίνας ξεφόρτωνε τελάρα στη λαχαναγορά και πέθανε κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες.

Άντα Καππούτσο, κόρη της Μελίνας. Μικρή βοήθουσε τη μητέρα της να καθαρίζει σκάλες. Χάρη στη Λίλα, θα προσληφθεί ως πωλήτρια στο παντοπωλείο της παλιάς γειτονιάς. Έχει δεσμό με τον Πασκουάλε Πελούζο.

Αντόνιο Καππούτσο, αδερφός της Άντας, μηχανικός αυτοκινήτων.

Έχει δεσμό με την Έλενα και ζηλεύει πολύ τον Νίνο Σαρρατόρε.

Άλλα παιδιά.

Η οικογένεια Σαρρατόρε (η οικογένεια του σιδηροδρομικού υπαλλήλου-ποιητή):

Ντονάτο Σαρρατόρε, σιδηροδρομικός υπάλληλος, ποιητής, δημοσιογράφος. Μεγάλος γυναικάς, υπήρξε εραστής της Μελίνας Καππούτσο. Όταν η Έλενα πηγαίνει διακοπές στην Ίσκια, φιλοξενούμενη στο ίδιο σπίτι όπου παραθερίζουν και οι Σαρρατόρε, αναγκάζεται να φύγει άρον άρον για να γλιτώσει από τις σεξουαλικές παρενοχλήσεις του Ντονάτο.

Λίντια Σαρρατόρε, σύζυγος του Ντονάτο.

Νίνο Σαρρατόρε, το μεγαλύτερο από τα πέντε παιδιά του Ντονάτο και της Λίντια. Απεχθάνεται τον πατέρα του. Είναι εξαιρετικός μαθητής.

Μαρίζα Σαρρατόρε, αδερφή του Νίνο. Σπουδάζει, αν και μάλλον ανεπιτυχώς, για να γίνει γραμματέας. Έχει δεσμό με τον Αλφόνσο Καρράτσι.

Πίνο, Κλέλια και Τσίρο Σαρρατόρε, τα μικρότερα παιδιά του Ντονάτο και της Λίντια.

Η οικογένεια Σκάννο (η οικογένεια του μανάβη):

Νικόλα Σκάννο, μανάβης.

Ασσούντα Σκάννο, σύζυγος του Νικόλα.

Έντσο Σκάννο, γιος του Νικόλα και της Ασσούντα, μανάβης κι αυτός. Η Λίλα τον συμπαθεί από τότε που ήταν παιδιά. Η σχέση τους γεννήθηκε όταν ο Έντσο, στη διάρκεια ενός σχολικού διαγωνισμού, έδειξε, όλως περιέργως, πόσο καλός είναι στα μαθηματικά. Διατηρεί δεσμό με την Κάρμεν Πελούζο.

Άλλα παιδιά.

Η οικογένεια Σολάρα (η οικογένεια του ιδιοκτήτη του ομώνυμου καφέ-ζαχαροπλαστείου):

Σίλβιο Σολάρα, ιδιοκτήτης του καφέ-ζαχαροπλαστείου, βασιλο-φασίστας, μέλος της Καμόρρα, έχει αναλάβει τις παράνομες δοληψίες στη γειτονιά. Έφερε αντιρρήσεις για την ίδρυση του υποδηματοποιείου Τσερούλλο.

Μανουέλα Σολάρα, σύζυγος του Σίλβιο, τοκογλύφος. Το κόκκινο τεφτέρι της είναι ο φόβος και ο τρόμος της γειτονιάς.

Μαρτσέλλο και Μικέλε Σολάρα, γιοι του Σίλβιο και της Μανουέλας. Νταήδες, δεσποτικοί, αλλά παρ' όλα αυτά τους αγαπάνε τα κορίτσια της γειτονιάς, εκτός φυσικά από τη Λίλα. Ο Μαρτσέλλο ερωτεύεται τη Λίλα, αλλά εκείνη τον απορρίπτει. Ο Μικέλε, κατά τι μικρότερος από τον Μαρτσέλλο, είναι πιο ψυχρός, πιο

έξυπνος, πιο βίαιος. Είναι αρραβωνιασμένος με την Τζιλιόλα, την κόρη του ζαχαροπλάστη.

Η οικογένεια Σπανιουόλο (η οικογένεια του ζαχαροπλάστη):

Ο κύριος Σπανιουόλο, ζαχαροπλάστης στο καφέ-ζαχαροπλαστείο Σολάρα.

Ρόζα Σπανιουόλο, σύζυγος του ζαχαροπλάστη.

Τζιλιόλα Σπανιουόλο, κόρη του ζαχαροπλάστη, αρραβωνιαστικιά του Μικέλε Σολάρα.

Άλλα παιδιά.

Η οικογένεια Αϊρότα:

Αϊρότα, καθηγητής ελληνικής λογοτεχνίας.

Αντέλε, η σύζυγός του.

Μαριαρόζα Αϊρότα, πρωτότοκη κόρη, καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης στο Μιλάνο.

Πιέτρο Αϊρότα, φοιτητής.

Οι εκπαιδευτικοί:

Φερράρο, δάσκαλος και βιβλιοθηκάριος. Όταν η Λίλα και η Έλενα ήταν μικρές, βράβευσε και τις δύο καθότι συστηματικές αναγνώστριες.

Ολιβιέρο, δασκάλα. Η πρώτη που αντιλήφθηκε τις ικανότητες της Λίλας και της Έλενας. Στα δέκα της, η Λίλα έγραψε ένα σύντομο διήγημα με τον τίτλο *Η γαλάζια νεράιδα*, που άρεσε πολύ στην Έλενα κι εκείνη με τη σειρά της το έδωσε στην Ολιβιέρο για να το διαβάσει. Η δασκάλα όμως, θυμωμένη που οι γονείς της Λίλας αποφάσισαν να μη στείλουν την κόρη τους στο γυμνάσιο, δεν εξέφερε ποτέ άποψη για το διήγημα αυτό. Μάλιστα, στάματσε να ασχολείται με τη Λίλα και επικεντρώθηκε μόνο στην Έλενα και στην πορεία της.

Τζεράτσε, καθηγητής λυκείου.

Γκαλιάνι, καθηγήτρια λυκείου. Καλλιεργημένη εκπαιδευτικός, κομμουνίστρια. Μαγεύεται μεμιάς από την ευφυΐα της Έλενας. Της δανείζει βιβλία, την προστατεύει στη διαμάχη της με τον θεολόγο.

Άλλα πρόσωπα:

Τζίνο, ο γιος του φαρμακοποιού. Είναι το πρώτο αγόρι της Έλενας.
Νέλλα Ινκάρντο, ξαδέρφη της δασκάλας Ολιβιέρο. Μένει στο Μπαράνο, στη νήσο Ίσκια, και μια χρονιά φιλοξένησε την Έλενα που παραθέριζε εκεί.

Αρμάντο, φοιτητής Ιατρικής, γιος της καθηγήτριας Γκαλιάνι.

Νάντια, μαθήτρια, κόρη της καθηγήτριας Γκαλιάνι.

Μπρούνο Σογκάβο, φίλος του Νίνο Σαρρατόρε και γιος ενός πλούσιου βιομηχάνου από το Σαν Τζοβάννι α Τεντούτσο της Νάπολης.
Φράνκο Μάρι, φοιτητής.

Νιότη

ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ ΤΟΥ 1966, η Λίλα, φανερά ταραγμένη, μου εμπιστεύτηκε ένα μεταλλικό κουτί που περιείχε οκτώ τετράδια. Είπε ότι δεν μπορούσε να τα κρατήσει άλλο στο σπίτι της, από φόβο μην τυχόν και τα διαβάσει ο άντρας της. Πήρα το κουτί χωρίς να κάνω το παραμικρό σχόλιο, εκτός από κάποια ειρωνική νύξη για τον υπερβολικό σπάγκο που είχε χρησιμοποιήσει για να το δέσει. Εκείνη την περίοδο οι σχέσεις μας ήταν κάκιστες, αλλά μάλλον μόνο εγώ το έβλεπα έτσι. Τις σπάνιες φορές που βλεπόμασταν, η Λίλα δεν έδειχνε καμία αμηχανία, ήταν στοργική και ποτέ δεν της ξέφευγε κάποια εχθρική κουβέντα.

Όταν μου ζήτησε να ορκιστώ πως σε καμία περίπτωση δε θα άνοιγα το κουτί, της τ' ορκίστηκα. Με το που μπήκα όμως στο τρένο, έλυσα τον σπάγκο, έβγαλα τα τετράδια και βάλθηκα να τα διαβάζω. Δεν ήταν ημερολόγιο, παρότι υπήρχαν λεπτομερείς αναφορές σε γεγονότα της ζωής της από το τέλος του δημοτικού κι έπειτα. Φάνταζαν περισσότερο σαν τα χνόρια της πεισματάρικης αυτοπειθαρχίας της στη συγγραφή. Έβριθαν από περιγραφές: το κλαδί ενός δέντρου, οι βάλτοι, μια πέτρα, ένα φύλλο με λευκές νευρώσεις, οι κατσαρόλες του σπιτιού, την καφετιέρα για τον εσπρέσο με τα διάφορα εξαρτήματά του, το μαγκάλι, τα κάρβουνα και την καρ-

βουνόσκηνη, ένας λεπτομερέστατος χάρτης της αυλής, ο κεντρικός δρόμος, ο σκελετός της σκουριασμένης σιδερένιας κατασκευής πέρα από τους βάλτους, το πάρκο και η εκκλησία, η αποψίλωση γύρω από τον σιδηροδρομικό σταθμό, οι καινούριες πολυκατοικίες, το πατρικό της, τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν ο πατέρας και ο αδερφός της για να επιδιορθώνουν τα παπούτσια, οι χειρονομίες τους όταν δούλευαν, μα πάνω απ' όλα τα χρώματα, καθετί και το χρώμα του σε διαφορετικές φάσεις της ημέρας. Όμως τα τετράδια δεν περιείχαν μόνο περιγραφικές σελίδες. Υπήρχαν και μεμονωμένες λέξεις στα ναπολιτάνικα και στα ιταλικά, κάποιες φορές κυκλωμένες, χωρίς σχόλια. Και ασκήσεις μετάφρασης στα λατινικά και στα αρχαία ελληνικά. Και ολόκληρα κατεβατά στα αγγλικά για τα μαγαζιά της γειτονιάς, τηνπραμάτεια τους, για το κατάφορτο με φρούτα και λαχανικά κάρο που ο Έντσο Σκάννο κουβαλούσε από δρόμο σε δρόμο τραβώντας τον γαϊδαρό του από το καπίστρι. Κι ένα σωρό σκέψεις για τα βιβλία που διάβαζε, για τις ταινίες που έβλεπε στην αίθουσα προβολής του ιερέα. Και πολλές από τις απόψεις που υποστήριζε στις συζητήσεις που άνοιγε με τον Πασκουάλε, στις κουβέντες που κάναμε εγώ κι εκείνη. Βέβαια, η ροή ήταν διακεκομμένη, όμως οτιδήποτε συλλάμβανε η Λίλα στη γραφή της γινόταν σπουδαίο, σε σημείο μάλιστα που ακόμα και στις σελίδες τις οποίες είχε γράψει στα έντεκα ή στα δώδεκά της δε βρήκα ούτε μία αράδα που να φαντάζει παιδιαστική.

Συνήθως οι φράσεις της ήταν απολύτως ακριβείς, η στίξη προσεγμένη, ο γραφικός χαρακτήρας κομψός, σαν εκείνον που μας είχε μάθει η δασκάλα Ολιβιέρο. Υπήρχαν όμως φορές που η Λίλα, θαρρείς και κάποια ναρκωτική ουσία είχε εισβάλει στις φλέβες της, έμοιαζε σαν να μην άντεχε την τάξη που είχε επιβάλει στον εαυτό της. Και τότε όλα γίνονταν ασθματικά, οι φράσεις αποκτούσαν έναν καταγιγιστικό ρυθμό, η στίξη εξα-

φраниζόταν. Κατά κανόνα, ξανάβρισκε πολύ γρήγορα έναν σταθερό, σαφή ειρμό. Μπορεί όμως να σταματούσε έτσι στα ξαφνικά και να γέμιζε την υπόλοιπη σελίδα ζωγραφίζοντας γερμένα δέντρα, καμπυλωτά βουνά που έβγαζαν καπνούς, σκυθρωπά πρόσωπα. Με παρέσυρε και η πειθαρχία και η απειθαρχία της, κι όσο περισσότερο διάβαζα, τόσο πιο προδομένη ένιωθα. Πόση εξάσκηση κρυβόταν πίσω από εκείνο το γράμμα στην Ίσκια, πριν από χρόνια; Γι' αυτό ήταν τόσο καλογραμμένο. Τα έβαλα όλα μέσα στο κουτί τους και υποσχέθηκα στον εαυτό μου να μην τα ξεφυλλίσω ποτέ ξανά.

Μα πολύ σύντομα ενέδωσα και πάλι: τα τετράδια ανάδιναν αυτή τη δύναμη της σαγήνης που η Λίλα σκόρπιζε γύρω της από παιδί ακόμα. Αντιμετώπιζε όλη τη γειτονιά, τους συγγενείς της, τους Σολάρα, τον Στέφανο, οποιονδήποτε και οτιδήποτε με αμείλικτη ακρίβεια. Και τι να πω για τις ελευθερίες που είχε πάρει μ' εμένα, με ό,τι έλεγα, με ό,τι σκεφτόμουν, με τους ανθρώπους που αγαπούσα, με την ίδια μου την εμφάνιση. Είχε καταγράψει στιγμές, καθοριστικές για κείνη, χωρίς να τη νοιάζει τίποτα και κανένας. Και ιδού τώρα ολοφάνερη μπροστά μου η ηδονή που ένιωσε όταν στα δέκα της έγραψε εκείνο το μικρό διήγημα, τη *Γαλάζια νεράιδα*. Ιδού, και μάλιστα παραστατικά, πόσο υπέφερε επειδή η δασκάλα μας η Ολιβιέρο απαξίωσε να πει έστω και μια κουβέντα για κείνη την ιστορία ή, μάλλον, την είχε αγνοήσει παντελώς. Ιδού, εξίσου παραστατικά, ο πόνος και η οργή της που πήγα στο γυμνάσιο αδιαφορώντας για κείνη, εγκαταλείποντάς την. Ιδού ο ενθουσιασμός με τον οποίο έμαθε την τέχνη του τσαγκάρη και το αίσθημα της αντεκδίκησης που την ώθησε να σχεδιάσει καινούρια παπούτσια, η χαρά όταν έφτιαξε το πρώτο της ζευγάρι μαζί με τον αδερφό της τον Ρίνο. Ιδού η οδύνη, όταν ο Φερνάντο, ο πατέρας της, είπε ότι τα παπούτσια δεν ήταν καλοφτιαγμένα. Υπήρχαν τα πάντα σε αυτές τις σελίδες, μα

πάνω απ' όλα υπήρχε το μίσος της για τους αδερφούς Σολάρα, η αδυσώπητη αποφασιστικότητα με την οποία απώθησε τον έρωτα του μεγαλύτερου, του Μαρτσέλλο, και η στιγμή που πήρε την απόφαση να αρραβωνιαστεί τον μελιχίο Στέφανο Καρράτσι, τον παντοπώλη, που από τη μεγάλη του αγάπη ήθελε να αγοράσει το πρώτο ζευγάρι παπούτσια το οποίο σχεδίασε εκείνη και που της ορκίστηκε ότι θα το κρατούσε για πάντα. Αχ, κι εκείνη η ωραία στιγμή όταν, στα δεκαπέντε της, ένωσε μια πλούσια και κομψή δεσποινίς στο πλευρό του αρραβωνιαστικού της, ο οποίος, μόνο και μόνο επειδή την αγαπούσε, είχε επενδύσει ένα σωρό χρήματα στο εργαστήριο του πατέρα και του αδερφού της, την υποδηματοποιία Τσερούλλο. Και πόση ικανοποίηση είχε νιώσει: για τα σχεδόν έτοιμα δικής της έμπνευσης παπούτσια, για το σπίτι στην καινούρια γειτονιά, για τον γάμο στα δεκάξι της. Και τι μεγαλοπρεπές γαμήλιο γλέντι ακολούθησε, πόσο ευτυχισμένη ένωθε. Κι ύστερα, ο Μαρτσέλλο Σολάρα, μαζί με τον αδερφό του Μικέλε, εμφανίστηκε στη μέση της γιορτής φορώντας τα παπούτσια που τόσο περί πολλού είχε, κατά τα λεγόμενά του, ο σύζυγός της. Ο σύζυγός της. Άραγε, τι άντρα πήγε και παντρεύτηκε; Άραγε, τώρα που όλα είχαν τελειώσει, θα έβγαζε το προσωπίο του, φανερώνοντάς της το τρομακτικό πραγματικό του πρόσωπο; Ερωτήματα μα και τα διόλου διανθισμένα δεδομένα της αθλιότητάς μας. Αφιέρωσα σ' αυτές τις σελίδες μέρες, εβδομάδες. Τις μελέτησα, έφτασα στο σημείο να αποστηθίσω όσα αποσπάσματα μου άρεσαν, όσα με συνάρπαζαν, όσα με υπνώτιζαν, όσα με ταπεινωναν. Πίσω από τη φυσικότητά τους αναμφίβολα υπήρχε κάποιο τέχνασμα, μόνο που δεν ήξερα ποιο.

Ώσπου, τελικά, ένα βράδυ του Νοέμβρη, οργισμένη, βγήκα έξω κρατώντας αυτό το κουτί. Δεν άντεχα άλλο να νιώθω πάνω μου, μέσα μου τη Λίλα, ακόμη και τώρα που ο κόσμος με

είχε σε υπόληψη, ακόμη και τώρα που είχα φτιάξει τη ζωή μου μακριά από τη Νάπολη. Κοντοστάθηκα στη γέφυρα Σολφερίνο και κοίταξα τα φώτα που τρύπωναν μέσα από την παγωμένη καταχνιά. Ακούμπησα το κουτί στο στήθαιό, το έσπρωξα σιγά σιγά, λίγο λίγο κάθε φορά, ώσπου έπεσε στο ποτάμι, θαρρείς και ήταν εκείνη, η ίδια η Λίλα που κατακρημνιζόταν μαζί με τις σκέψεις της, τα λόγια της, τη μοχθηρία που επιφύλασσε για τον καθένα, μαχαιριά τη μαχαιριά, με τον τρόπο που οικειοποιούνταν εμένα όπως έκανε με κάθε άνθρωπο, με κάθε πράγμα, με κάθε γεγονός, με κάθε γνώση που την άγγιζε: τα βιβλία και τα παπούτσια, η γλυκύτητα και η βία, η γαμήλια τελετή και η πρώτη νύχτα του γάμου, η επιστροφή στη γειτονιά με τον καινούριο της ρόλο ως κυρία Ραφαέλλα Καρράτσι.

2

Αδυνατούσα να πιστέψω ότι ο τόσο ευγενικός, ο τόσο ερωτευμένος Στέφανο είχε χαρίσει στον Μαρτσέλλο Σολάρα τα χνάρια της μικρής Λίλας, τα ίχνη του κόπου της αποτυπωμένα στα παπούτσια που η ίδια είχε σχεδιάσει.

Ξέχασα τον Αλφόνσο και τη Μαρίζα που συνομιλούσαν με βλέμμα σπινθηροβόλο, καθισμένοι στο τραπέζι. Δεν έδωσα πλέον καμία σημασία στα μεθυσμένα γέλια της μητέρας μου. Ξεθώριασε η μουσική, η φωνή του τραγουδιστή, τα ζευγάρια που χόρευαν, ο Αντόνιο που είχε βγει στη βεράντα και έρμαιο της ζήλιας του καθόταν πίσω από την τζαμαρία κοιτάζοντας τη μενεξεδένια πόλη, τη θάλασσα. Θάμπωσε ακόμα και η εικόνα του Νίνο που μόλις είχε βγει από την αίθουσα σαν αρχάγγελος χωρίς χαρμόσυνες ειδήσεις. Τώρα έβλεπα μόνο τη Λίλα που μιλούσε ταραγμένη στο αυτί του Στέφανο, εκείνη κάτωχρη με το νυφικό της, εκείνος αγέλαστος, με μια ασπρι-

δερή κηλίδα δυσφορίας από το μέτωπο ως τα μάτια, σαν αποκριάτικη μάσκα πάνω στο ξανααμμένο του πρόσωπο. Τι συνέβαινε, τι θα συνέβαινε; Η φίλη μου τραβούσε τον άντρα της από το μπράτσο και με τα δυο της χέρια. Το έκανε με δύναμη, κι εγώ που την ήξερα τόσο καλά, ένιωθα πως, αν μπορούσε, θα το ξεκολλούσε από το σώμα του και θα διέσχιζε την αίθουσα κρατώντας το ψηλά, πάνω από το κεφάλι της, με το αίμα να κυλάει πίσω της, και θα το χρησιμοποιούσε σαν ρόπαλο, σαν όπλο για να σπάσει τα μούτρα του Μαρτσέλλο με ένα καλοζυγισμένο χτύπημα. Ω, ναι, θα το έκανε, και στη σκέψη και μόνο η καρδιά μου σφυροκοπούσε, ο λαιμός μου ξεραινόταν. Ύστερα θα έβγαζε τα μάτια και των δύο αντρών, θα τους ξέσκιζε τη σάρκα από τα κόκαλα του προσώπου τους, θα τους κατασπάραζε. Ναι, ναι, ένιωθα πως το ήθελα, ευχόμουν να συμβεί. Το τέλος του έρωτα κι εκείνης της ανυπόφορης γιορτής· καθόλου αγκαλιές σε κάποιο κρεβάτι του Αμάλφι. Να συντρίψουμε μεμιάς καθετί, κάθε πρόσωπο της γειτονιάς, να τα συνθλίψουμε, να φύγουμε εγώ και η Λίλα, να πάμε να ζήσουμε μακριά, κατεβαίνοντας μαζί επιδεικτικά και με χαμόγελο όλα τα σκαλοπάτια του εξευτελισμού, μόνες μας, σε άγνωστες πόλεις. Αυτή ήταν για μένα η σωστή κατάληξη εκείνης της ημέρας. Εάν τίποτα δεν μπορούσε να μας σώσει, ούτε τα χρήματα, ούτε ένα αντρικό κορμί, ούτε καν οι σπουδές, τότε καλύτερα να καταστρέψαμε τα πάντα αμέσως. Το στήθος μου φούσκωσε από την οργή της, από τη δική μου δύναμη και μία άλλη που δεν ήταν δική μου και με πλημμύρισε χαρά, χαρά να εξαφανιστώ. Ήθελα αυτή η δύναμη να ξεχειλίσει από μέσα μου. Συνειδητοποίησα όμως ότι ήμουν και φοβισμένη. Πολύ αργότερα κατάλαβα ότι μπορώ να είμαι σιωπηλά δυστυχής, μόνο και μόνο επειδή αδυνατώ να αντιδράσω βίαια, φοβάμαι τέτοιου είδους αντιδράσεις, προτιμώ να μένω ακίνητη τρέφοντας μέσα μου τη μνησικαχία. Η Λίλα όχι.

Όταν έφυγε από τη θέση της, σηκώθηκε με τόση αποφασιστικότητα, που έκανε το τραπέζι να σειστεί, τα μαχαιροπίρουνα τρεμούλιασαν στα λερωμένα πιάτα, έριξε ένα ποτήρι. Τη στιγμή που ο Στέφανο έσπευδε μηχανικά να σταματήσει το ρυάκι του κρασιού που κυλούσε προς το φόρεμα της κυρίας Σολάρα, εκείνη έβγαινε βιαστικά από μια βοηθητική πόρτα, τραβώντας το φόρεμά της κάθε φορά που σκάλωνε κάπου.

Σκέφτηκα να τρέξω πίσω της, να της σφίξω το χέρι, να της ψιθυρίσω «Δρόμο, δρόμο από δω». Δεν έκανα βήμα. Έκανε όμως ο Στέφανο, ο οποίος, ύστερα από μια στιγμή δισταγμού, την πλησίασε περνώντας ανάμεσα από τα ζευγάρια που χόρευαν.

Κοίταξα τριγύρω. Όλοι είχαν καταλάβει πως η νύφη είχε ενοχληθεί με κάτι. Ο Μαρτσέλλο όμως εξακολούθησε να κουβεντιάζει συνωμοτικά με τον Ρίνο, σαν να ήταν απολύτως φυσιολογικό που φορούσε εκείνα τα παπούτσια. Ο έμπορος μετάλλων συνέχιζε τις όλο και πιο χυδαίες προπόσεις του. Όσοι ένιωθαν στο τέρμα της ιεραρχίας των τραπεζιών και των καλεσμένων πάσχιζαν να δώσουν τόπο στην οργή. Με λίγα λόγια, προφανώς κανείς άλλος εκτός από μένα δεν είχε αντιληφθεί ότι ο γάμος που μόλις είχε τελεστεί –και πιθανότατα θα διαρκούσε μέχρι τον θάνατο των δύο συζύγων, με πολλά παιδιά, ακόμη περισσότερα εγγόνια, χαρές και λύπες, αργυρές και χρυσές επετείους– για τη Λίλα, οτιδήποτε κι αν έκανε ο άντρας της για να τον συγχωρέσει, είχε κιόλας τελειώσει οριστικά.

3

Εκείνη τη στιγμή τα γεγονότα με απογοήτευσαν. Κάθισα δίπλα στον Αλφόνσο και στη Μαρίζα, δίχως να δίνω σημασία στην κουβέντα τους. Περίμενα τα σημάδια της εξέγερσης, μό-

νο που δε συνέβη το παραμικρό. Όπως πάντα ήταν δύσκολο να μπω στο μυαλό της Λίλας: δεν την άκουσα να φωνάζει, δεν την άκουσα να απειλεί. Ο Στέφανο ξαναεμφανίστηκε ύστερα από μισή ώρα πολύ εγκάρδιος. Είχε αλλάξει κοστούμι και η ασπριδερή κηλίδα στο μέτωπο και γύρω από τα μάτια του είχε εξαφανιστεί. Περιφερόταν ανάμεσα σε συγγενείς και φίλους περιμένοντας τη γυναίκα του, κι όταν εκείνη επέστρεψε στην αίθουσα, όχι πλέον ντυμένη νύφη αλλά με ένα παστέλ γαλάζιο ταγέρ με μεγάλα κουμπιά κι ένα μπλε καπελάκι, την πλησίασε αμέσως. Η Λίλα μοίρασε στα παιδιά τα κουφέτα μ' ένα ασημένιο κουτάλι που το βουτούσε σ' ένα κρυστάλλινο μπολ, κι ύστερα πέρασε από τα τραπέζια για να μοιράσει τις μπομπονιέρες πρώτα στους συγγενείς της και μετά στους συγγενείς του Στέφανο. Αγνόησε ολόκληρη την οικογένεια Σολάρα, αλλά και τον αδερφό της Ρίνο, ο οποίος τη ρώτησε μ' ένα μειδίαμα όλο αγωνία: Δε μ' αγαπάς πια; Εκείνη δεν του απάντησε κι έδωσε την μπομπονιέρα στην Πινούτσα. Το βλέμμα της απόν, τα ζωγωματικά της πιο έντονα απ' ό,τι συνήθως. Όταν ήρθε η σειρά μου, μου έδωσε αφηρημένη, δίχως καν ένα χαμόγελο συνενοχής, την μπομπονιέρα μου, εκείνο το κεραμικό καλάθι γεμάτο κουφέτα, τυλιγμένο σε λευκό τούλι.

Στο μεταξύ, οι Σολάρα είχαν εκνευριστεί με την αγένειά της, αλλά ο Στέφανο έσπευσε να επανορθώσει, αγκαλιάζοντάς τους έναν έναν με μια νηφάλια έκφραση και μουρμουρίζοντας:

«Είναι κουρασμένη, πρέπει να κάνουμε υπομονή».

Φίλησε και τον Ρίνο σταυρωτά, μόνο που ο κουνιαδός του έκανε μια γκριμάτσα δυσαρέσκειας και τον άκουσα να λέει:

«Δεν είναι κούραση αυτό, Στέφανο, τούτη εδώ γεννήθηκε στριμμένη, λυπάμαι πολύ για σένα».

Ο Στέφανο απάντησε σοβαρός σοβαρός:

«Ό,τι στρίβει ισιώνει».

Ύστερα τον είδα να τρέχει πίσω από τη γυναίκα του που είχε φτάσει κιόλας στην πόρτα, καθώς η ορχήστρα σκόρπιζε τους μεθυσμένους ήχους της και το πλήθος συγκεντρωνόταν για τις τελευταίες χαιρετούρες.

Πάει λοιπόν η πολυπόθητη ρήξη, δε θα ταξιδεύαμε μαζί στους δρόμους του κόσμου. Φαντάστηκα τους νεόνυμφους όμορφους και κομψούς να μπαίνουν στο καμπριολέ τους. Έπειτα από λίγη ώρα θα έφταναν στην ακτή του Αμάφι, σε κάποιο ξενοδοχείο πολυτελείας, και κάθε θανάσιμη προσβολή πλέον θα μεταμορφωνόταν σε κατσουφιασμένο πρόσωπο που πολύ εύκολα θα άλλαζε όψη. Καμία μετάνοια. Η Λίλα είχε απομακρυνθεί οριστικά από μένα και –αυτή την αίσθηση είχα ξαφνικά– η απόσταση ήταν εκ των πραγμάτων πιο μεγάλη απ’ όσο την είχα υπολογίσει. Δεν είχε απλώς παντρευτεί, δε θα περιοριζόταν να κοιμηθεί με έναν άντρα κάθε νύχτα μόνο και μόνο για να ενδίδει στα συζυγικά της καθήκοντα. Υπήρχε κάτι που δεν είχα καταλάβει και που εκείνη τη στιγμή έλαμψε πεντακάθαρα στο μυαλό μου. Η Λίλα –υποκύπτοντας στο γεγονός ότι ο άντρας της είχε κλείσει με τον Μαρτσέλλο ένας Θεός ξέρει τι είδους επαγγελματική συμφωνία βασισμένη στους παιδικούς της κόπους– παραδεχόταν ότι νοιαζόταν για κείνον περισσότερο απ’ ό,τι για οποιονδήποτε και οτιδήποτε άλλο. Για να έχει κιόλας παραδοθεί, για να έχει κιόλας καταπιεί αυτή την προσβολή, σήμαινε πως ο δεσμός της με τον Στέφανο ήταν στ’ αλήθεια δυνατός. Τον αγαπούσε, τον αγαπούσε όπως αγαπάνε εκείνα τα κορίτσια στα φωτορομάντζα. Θα θυσιάζε κάθε της προτίμηση μια ολόκληρη ζωή, κι εκείνος ούτε καν που θα αντιλαμβανόταν αυτή τη θυσία της, θα περιτριγυριζόταν από τον πλούτο του συναισθήματος, της ευφυΐας, της φαντασίας που τη χαρακτήριζε δίχως να ξέρει τι να τα κάνει, θα την κατέστρεφε. Εγώ, σκέφτηκα, δεν μπορώ να αγαπήσω κανέναν έτσι, ούτε καν τον

Νίνο, το μόνο που ξέρω να κάνω είναι να αφιερώνω τον χρόνο μου στα βιβλία. Και για ένα κλάσμα του δευτερολέπτου είδα τον εαυτό μου σαν ένα στραπατσαρισμένο κεσεδάκι μέσα στο οποίο η αδερφή μου η Ελίζα έβαζε τροφή σ' ένα γατάκι, ώσπου εκείνο δε φάνηκε ποτέ ξανά και το κεσεδάκι έμεινε άδειο και σκονισμένο στο πλατύσκαλο. Την ίδια στιγμή, ένα δυνατό αίσθημα αγωνίας με έπεισε ότι το είχα παρατραβήξει. Πρέπει να γυρίσω πίσω, σκέφτηκα, πρέπει να κάνω ό,τι και η Καρμέλα, η Άντα, η Τζιλιόλα, η ίδια η Λίλα. Να αποδεχτώ τη γειτονιά μου, να διώξω την αλαζονεία, να τιμωρήσω την έπαρση, να πάψω να ταπεινώνω όποιον με αγαπάει. Όταν ο Αλφόνσο και η Μαρίζα έφυγαν για να προλάβουν να είναι στην ώρα τους στο ραντεβού τους με τον Νίνο, έκανα μια μεγάλη παράκαμψη για να αποφύγω τη μητέρα μου και πλησίασα το αγόρι μου στη βεράντα.

Ήμουν ντυμένη πολύ ελαφριά, ο ήλιος είχε δύσει κι άρχιζα να κρυώνω. Μόλις με είδε ο Αντόνιο, άναψε τσιγάρο και έκανε πως κοιτούσε και πάλι τη θάλασσα.

«Πάμε» του είπα.

«Να πας με τον γιο του Σαρρατόρε».

«Εγώ θέλω να φύγω μαζί σου».

«Λες ψέματα».

«Γιατί;»

«Γιατί αν αυτός σε ήθελε, θα μ' άφηνες εδώ, χωρίς καν να μου πεις ένα γεια».

Ήταν αλήθεια, αλλά θύμωσα που το έλεγε έτσι απροκάλυπτα, χωρίς να προσέχει τα λόγια του. Του φιθύρισα:

«Αν δεν καταλαβαίνεις ότι είμαι εδώ με κίνδυνο να εμφανιστεί από στιγμή σε στιγμή η μητέρα μου και να με χαστουκίσει εξαιτίας σου, αυτό σημαίνει ότι σκέφτεσαι μόνο τον εαυτό σου κι ότι δε νοιάζεσαι καθόλου για μένα».

Εκείνος άκουσε στα λεγόμενά μου ελάχιστα ναπολιτάνι-

κα, πρόσεξε τη μακροπερίοδη φράση μου, την άφρογη χρήση του λόγου μου κι έχασε την ψυχραιμία του. Πέταξε το τσιγάρο, με γράπωσε από τον καρπό με μια δύναμη όλο και πιο ανεξέλεγκτη και μου φώναξε –με τη φωνή του να πνίγεται στον λαιμό του– ότι εκείνος βρισκόταν εκεί για μένα, μονάχα για μένα, κι ότι εγώ του είχα πει να είναι διαρκώς πλάι μου στην εκκλησία και στο γλέντι, εγώ, ναι, και μ’ έβαλες να σου ορκιστώ, ξεφύσηξε, ορκίσου, είπες, ότι δε θα με αφήσεις στιγμή μόνη μου, και τότε έτρεξα να ράψω καινούριο κοστούμι και χρεώθηκα ως τον λαιμό στην κυρία Σολάρα, και για να σου αρέσω, για να κάνω ό,τι μου είπες εσύ, δεν κάθισα λεπτό με τη μητέρα μου και τα αδέρφια μου: και ποια είναι η ανταμοιβή, η ανταμοιβή είναι ότι μου φέρεσαι λες και είμαι κανένας μαλάκας, μιλούσες όλη την ώρα με τον γιο του ποιητή και με ξεφτίλισες μπροστά σε όλους τους φίλους μου, μ’ έκανες ρεζίλι, γιατί για σένα είμαι ένα τίποτα, γιατί εσύ είσαι σπουδαγμένη κι εγώ όχι, γιατί εγώ δεν καταλαβαίνω αυτά που λες, και είναι αλήθεια, μεγάλη αλήθεια ότι δεν τα καταλαβαίνω, αλλά, μα την Παναγία, Λενού, κοίταξέ με, κοίταξέ με στα μάτια: νομίζεις ότι μπορείς να με σέρνεις απ’ τη μύτη, νομίζεις ότι δεν είμαι ικανός να σου πω φτάνει πια, αλλά κάνεις λάθος, ξέρεις τα πάντα, μόνο που δεν ξέρεις ότι αν βγεις τώρα μαζί μου από αυτή την πόρτα, αν εγώ τώρα σου πω εντάξει και φύγουμε μαζί και μετά μάθω ότι στο σχολείο, και ποιος ξέρει πού αλλού, βλέπεις αυτό το καθόικι τον Νίνο Σαρρατόρε, εγώ θα σε σκοτώσω, Λενού, θα σε σκοτώσω, γι’ αυτό σκέψου το καλύτερα και άσε με ήσυχο τώρα, είπε απελπισμένος, άσε με ήσυχο αν θέλεις το καλό σου, και στο μεταξύ με κοιτούσε με μάτια κατακόκκινα, γουρλωμένα και πρόφερε τις λέξεις ανοίγοντας διάπλατα το στόμα του, φωνάζοντας χωρίς να μου φωνάζει, με τα ρουθούνια του διεσταλμένα, κατάρματα, και με τέτοια θλίψη στο πρόσωπο, που σκέφτηκα

ότι ίσως πονούσε μέσα του, γιατί οι φράσεις του, έτσι όπως τις κραύγαζε στον λαιμό, στο στήθος του, χωρίς να εκρήγνυνται στον αέρα, ήταν σαν σιδερένιες λεπίδες που του πλήγωνα τα πνευμόνια, τον φάρυγγα.

Ίσως χρειαζόμουν αυτή την επίθεση. Η μέγκενη γύρω από τον καρπό μου, ο φόβος ότι θα με χτυπούσε, αυτός ο χείμαρρος των οδυνηρών λέξεών του τελικά με παρηγόρησαν κι είχα την αίσθηση ότι τουλάχιστον εκείνος νοιαζόταν για μένα.

«Με πονάς» ψέλλισα.

Εκείνος χαλάρωσε τη λαβή του, μα έμεινε να με κοιτάζει με το στόμα ορθάνοιχτο. Με το να του δίνω βάρος και εξουσία, να αγκιστρώνομαι πάνω του, το δέρμα του καρπού μου γινόταν μπλάβο.

«Τι αποφάσισες;» με ρώτησε.

«Θέλω να μείνω μαζί σου» του απάντησα σκυθρωπή.

Έκλεισε το στόμα, τα μάτια του γέμισαν δάκρυα, έστρεψε το βλέμμα του προς τη θάλασσα για να προλάβει να τα καταπιεί.

Λίγο μετά βρισκόμασταν στον δρόμο. Δεν περιμέναμε τον Πασκουάλε, τον Έντσο, τα κορίτσια, δε χαιρετήσαμε κανέναν. Το πιο σημαντικό ήταν να μη με δει η μητέρα μου, γι' αυτό φύγαμε με τα πόδια, είχε σκοτεινιάσει για τα καλά. Περπατήσαμε για λίγο πλάι πλάι, χωρίς να αγγίζει ο ένας τον άλλο, κι ύστερα ο Αντόνιο ακούμπησε το χέρι του στους ώμους μου με μια αβέβαιη κίνηση. Ήθελε να μου δείξει ότι περίμενε να τον συγχωρέσω, λες κι εκείνος ήταν ο ένοχος. Επειδή με αγαπούσε πολύ, είχε αποφασίσει να θεωρήσει τις ώρες που πέρασα μπροστά στα μάτια του με τον Νίνο, σαγηνευτική και σαγηνευμένη, ως μια παραίσθηση.

«Σου έκανα μελανιά;» με ρώτησε προσπαθώντας να πιάσει τον καρπό μου.

Δεν απάντησα. Μου έσφιξε τους ώμους με το φαρδύ του

χέρι, εγώ έκανα μια κίνηση δυσαρέσκειας, που τον ανάγκασε να χαλαρώσει μεμιάς τη λαβή του. Περίμενε, περίμενα. Όταν επιχειρήσε να μου στείλει και πάλι εκείνο το σήμα ότι παραδινόταν, τον έπιασα αγκαλιά από τη μέση.

4

Φιλιόμασταν συνέχεια, πίσω από κάποιο δέντρο, στην είσοδο μιας πολυκατοικίας, στα σκοτεινά σοκάκια. Ύστερα πήραμε ένα λεωφορείο, έπειτα άλλο ένα και φτάσαμε στον σταθμό. Περπατήσαμε ως τους βάλτους, χωρίς να σταματήσουμε στιγμή να φιλιόμαστε στον σχεδόν έρημο δρόμο, δίπλα στις γραμμές του τρένου.

Ένωθα φουντωμένη, παρότι το φόρεμά μου ήταν ελαφρύ και η βραδινή ψύχρα διαπερνούσε το ζεστό μου δέρμα με ξαφνικά ρίγη. Κάθε τόσο ο Αντόνιο με κρατούσε σφιχτά στη σκιά, με αγκάλιαζε με τέτοια ορμή, που με πονούσε. Τα χείλη του έκαιγαν, το ζεστό του στόμα ερέθιζε τις σκέψεις και τη φαντασία μου. Ίσως η Λίλα και ο Στέφανο, σκεφτόμουν, να είναι κιόλας στο ξενοδοχείο. Ίσως να τρώνε. Ίσως να έχουν ετοιμαστεί για τη νύχτα. Αχ, να κοιμάσαι πλάι σε έναν άντρα, να μην κρυώνεις πια. Ένωθα τη γλώσσα του Αντόνιο να σαλεύει στο στόμα μου κι ενώ εκείνος μου έσφιγγε το στήθος πάνω από το φόρεμα, εγώ του άγγιζα το πέος μέσα από την τσέπη του παντελονιού του.

Ο μαύρος ουρανός ήταν διάστικτος από μπουκέτα αστεριών. Η μυρωδιά των βρύων και του σαθρού χώματος των βάλτων υπέκυπτε στις γλυκερές μυρωδιές της άνοιξης. Η χλόη ήταν νοτισμένη, το νερό άξαφνα αναπηδούσε, θαρρείς και κάποιο βελανίδι, κάποια πέτρα, κάποιος βάτραχος είχε πέσει στον βάλτο. Διασχίσαμε ένα γνώριμο και για τους δυο μας

μονοπάτι που οδηγούσε σε μια συστάδα ξεραμένων δέντρων, με λεπτό κορμό και στραβοκομμένα κλαδιά. Λίγα μέτρα πιο πέρα υπήρχε η παλιά κονσερβοποιία, ένα κτίριο με πεσμένη στέγη, γεμάτο σιδηροδοκούς και λαμαρίνες. Ένωθα την ανάγκη της ηδονής, κάτι να με τραβάει από μέσα μου, σαν μια καλά τεντωμένη βελουδένια ταινία. Ο πόθος μου αναζητούσε μια βίαιη ικανοποίηση, που θα κατάφερνε να διαλύσει σε χίλια κομμάτια όλη εκείνη την ημέρα. Τον αισθανόμουν να τρίβεται, να θωπεύει και να με κεντρίζει χαμηλά στην κοιλιά ευχάριστα, πιο δυνατά από τις άλλες φορές. Ο Αντόνιο μου έλεγε ερωτόλογα στα ναπολιτάνικα, μου τα έλεγε στο στόμα, στον λαιμό, επίμονα. Εγώ σιωπούσα, πάντοτε σώπαινα σ' αυτές τις συννευρέσεις μας, μονάχα αναστέναζα.

«Πες μου ότι μ' αγαπάς» με ικέτευσε.

«Ναι».

«Πες το μου».

«Ναι».

Δεν είπα τίποτε άλλο. Τον αγκάλιασα, τον έσφιξα πάνω μου με όση δύναμη είχα. Ήθελα να με χαϊδέψει, να με φιλήσει σε κάθε γωνιά του κορμιού μου, ένωθα την ανάγκη να με σφίξει, να με δαγκώσει, ήθελα να μου κοπεί η ανάσα. Με έσπρωξε ελαφρά από πάνω του, το χέρι του γλίστρησε στο σουτιέν μου χωρίς να σταματήσει να με φιλάει. Δε μου έφτανε όμως εκείνο το βράδυ ήταν πολύ λίγο. Όλες οι επαφές που είχαμε μέχρι εκείνη τη στιγμή –επαφές που μου είχε επιβάλει προσεκτικά και που εγώ τις είχα δεχτεί εξίσου προσεκτικά– τώρα φάνταζαν λειψές, άβολες, βιαστικές. Όμως δεν ήξερα πώς να του πω ότι ήθελα κι άλλα, δεν είχα λόγια. Σε καθεμιά από τις κρυφές μας συναντήσεις τελούσαμε ένα βουβό τελετουργικό, βήμα βήμα. Εκείνος μου χάιδευε το στήθος, μου σήκωνε τη φούστα, με άγγιζε ανάμεσα στα πόδια και στο μεταξύ, σαν να μου έκανε σινιάλο, με έσπρωχνε πάνω σ' εκεί-

νη τη βίαιη έκρηξη τρυφερού δέρματος, χόνδρων, φλεβών και αίματος που παλλόταν μέσα στο παντελόνι του. Εκείνη τη στιγμή όμως καθυστέρησα να βγάλω έξω το πέος του, ήξερα πως αν το έκανα, θα με ξεχνούσε, θα σταματούσε να με αγγίζει. Το στήθος, οι μηροί, οι γλουτοί, η ήβη μου δε θα τον απασχολούσαν πια, θα εστίαζε στο χέρι μου, και μάλιστα θα το έσφιγγε κάτω από το δικό του για να με ενθαρρύνει να το κουνάω με τον σωστό ρυθμό. Μετά θα έβγαζε το μαντίλι και θα το κρατούσε έτοιμο για τη στιγμή που από το στόμα του θα έβγαине ένας σιγανός ρόγχος και από το πέος του τα επικίνδυνα υγρά του. Και τότε θα αποτραβιόταν ελαφρώς ζαλισμένος, ίσως ντροπαλός, και θα επιστρέφαμε σπίτι. Ένα συνηθισμένο φινάλε, που τώρα όμως ένιωθα τη συγκεκριμένη ανάγκη να αλλάξω: δε με ενδιέφερε αν έμενα έγκυος χωρίς να παντρευτώ, δε με ενδιέφερε η αμαρτία, οι θεϊκοί φρουροί που είχαν φωλιάσει στο σύμπαν από πάνω μας, το Άγιο Πνεύμα ή οποιοσδήποτε άλλος στη θέση του· ο Αντόνιο το διαισθάνθηκε αυτό και σάστισε. Καθώς με φιλούσε όλο και πιο ταραγμένος, προσπάθησε επανειλημμένα να μου κατεβάσει το χέρι, μα εγώ το τράβηξα, πίεσα την ήβη μου πάνω στα χέρια που με άγγιζαν, έσπρωχνα δυνατά και συνεχώς με παρατεταμένους στεναγμούς. Εκείνος τότε τράβηξε το χέρι του και προσπάθησε να ξεκουμπώσει το παντελόνι του.

«Περίμενε» του είπα.

Τον οδήγησα προς τον σκελετό της παλιάς κονσερβοποιίας. Εκεί ήταν πιο σκοτεινά, πιο παράμερα, αν και γεμάτο ποντίκια· αφουγκράστηκα το επιφυλακτικό τους θρόισμα, το τρεχαλητό τους. Η καρδιά μου βάλθηκε να χτυπά δυνατά, φοβόμουν εκείνο το μέρος, τον εαυτό μου, τη λαχτάρα που με είχε κυριεύσει να διαγράψω από τη συμπεριφορά μου, από τη φωνή μου το αίσθημα αποξένωσης που είχα ανακαλύψει μέσα μου μερικές ώρες νωρίτερα. Ήθελα να βουλιάξω

και πάλι στη γειτονιά μου, να γίνω όπως ήμουν κάποτε. Ήθελα να πετάξω από μέσα μου τις γνώσεις μου, τα γεμάτα ασκήσεις τετράδιά μου. Στο κάτω κάτω, σε τι προσπαθούσα να εξασκηθώ; Το τι θα μπορούσα να γίνω μακριά από τη σκιά της Λίλας δεν είχε την παραμικρή σημασία. Τι ήμουν εγώ συγκριτικά μ' εκείνη ντυμένη νύφη, μ' εκείνη στο καμπριολέ, με το μπλε καπελάκι και το παστέλ ταγέρ της; Τι ήμουν εγώ εδώ μαζί με τον Αντόνιο, στα κρυφά, ανάμεσα σε σκουριασμένα ερείπια, με το θρόισμα των αρουραίων, τη φούστα ανασηκωμένη ως τους γλουτούς, το εσώρουχο κατεβασμένο, γεμάτη πόθο, νευρική και ένοχη, ενώ εκείνη δινόταν γυμνή με χαυνωμένη ψυχρότητα, ανάμεσα σε λινά σεντόνια, σε κάποιο ξενοδοχείο με θέα τη θάλασσα, κι άφηγε τον Στέφανο να τη βιάσει, να διεισδύσει βαθιά μέσα της, να της χαρίσει το σπέρμα του, να την αφήσει έγκυο νόμιμα και δίχως φόβο; Τι ήμουν εγώ καθώς ο Αντόνιο πάλευε με το παντελόνι του και πάσχιζε να βολέψει το τραχύ αντρικό του δέρμα ανάμεσα στα πόδια μου, κι ένιωθε πάνω του τη γυμνή μου ήβη, τριβόταν πάνω μου σφίγγοντάς μου τους γλουτούς και κινιόταν μπρος πίσω αγκομαχώντας. Δεν ήξερα. Ήξερα μονάχα πως δεν ήμουν αυτό που ήθελα εκείνη τη στιγμή. Δε μου έφτανε να τρίβεται πάνω μου. Ήθελα να μπει μέσα μου, ήθελα να πω στη Λίλα μόλις θα επέστρεφε: Ούτε κι εγώ είμαι πια παρθένα, ό,τι κάνεις εσύ το κάνω κι εγώ, δε θα τα καταφέρεις να μ' αφήσεις πίσω σου. Κι έτσι έσφιξα τα χέρια μου γύρω από τον λαιμό του Αντόνιο και τον φίλησα, σηκώθηκα στις μύτες των ποδιών, αναζήτησα με την ήβη μου το πέος του, το έκανα βουβά, με τις κινήσεις μου. Εκείνος το κατάλαβε και με βοήθησε με το χέρι του, τον ένιωσα να μπαίνει ελάχιστα μέσα μου κι εγώ σκίρτησα από περιέργεια και φόβο. Μια την ίδια στιγμή αισθάνθηκα και την προσπάθεια που έκανε για να σταματήσει, για να μη σπρώξει με

όλη τη βία που σιγόκαιγε μέσα του ένα ολόκληρο απόγευμα και που σίγουρα σιγόκαιγε ακόμα. Θα τα παρατήσει, συνειδητοποιήσα και σφίχτηκα πάνω του για να τον πείσω να συνεχίσει. Όμως ο Αντόνιο με έναν παρατεταμένο αναστεναγμό με απώθησε και είπε στα ναπολιτάνικα:

«Όχι, Λενού, αυτό το πράγμα θέλω να το κάνω όπως το κάνει ένας άντρας με τη γυναίκα του, όχι έτσι».

Μου άρπαξε το δεξί χέρι, το έφερε στο πέος του βγάζοντας κάτι σαν πιχτό λυγμό, κι εγώ υποκύπτοντας άρχισα να τον ικανοποιώ.

Ύστερα, φεύγοντας από την περιοχή των βάλτων, είπε με δυσφορία ότι με σεβόταν και ότι δεν ήθελε να μου κάνει κάτι για το οποίο θα μετάνιωνα μετά, όχι σ' εκείνο το μέρος, όχι με τέτοιο βρόμικο τρόπο και χωρίς προφυλάξεις. Το είπε λες κι εκείνος το είχε τολμήσει, κι ίσως πίστευε πως πράγματι έτσι ήταν. Δεν άρθρωσα κουβέντα σε όλη τη διαδρομή και τον χαιρέτησα ανακουφισμένη. Όταν χτύπησα την πόρτα του σπιτιού, μου άνοιξε η μητέρα μου και, παρότι την κρατούσαν –ανώφελα– τα αδέρφια μου, χωρίς φωνές, χωρίς καν να κάνει την παραμικρή επικριτική νύξη, με πλάκωσε στα χαστούκια. Τα γυαλιά μου προσγειώθηκαν στο πάτωμα και μεμιάς της φώναξα με μια πικρόχολη χαρά, δίχως το παραμικρό ίχνος διαλέκτου:

«Είδες τις έκανες; Μου έσπασες τα γυαλιά και τώρα εξαιτίας σου δεν μπορώ να διαβάσω, δε θα ξαναπάω σχολείο».

Η μητέρα μου πάγωσε, ακόμη και το χέρι με το οποίο με χτύπησε ακινητοποιήθηκε στον αέρα σαν λάμα τσεκουριού. Η Ελίζα, η μικρή μου αδερφή, μάζεψε τα γυαλιά και είπε φελλίζοντας:

«Ορίστε, Λενού, δεν έσπασαν».